

УДК 821.161.2.09(049.32)

DOI 10.31654/2520-6966-2023-23F-109-126-128

О. В. Забарний

заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя,
член НСПУ, доцент, кандидат пед. наук

«І буде дух його із віку в вік сіяти»

Самойленко Г. В. Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов (мотронівський період життя і творчості): монографія. – Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2022. – 174 с.

З великим задоволення ознайомився з новою науковою монографією доктора філологічних наук, професора Григорія Самойленка «Пантелеймон Куліш і Ганна Барвінок: доля, Україна, любов» (мотронівський період життя і творчості), яка вийшла у світ у видавництві Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя на початку 2022року.

Вже у назві наукового дослідження окреслено те широке коло проблем, яке обговорюється у монографії. Це і особиста та творча доля головних героїв оповіді – Пантелеймона Куліша і Ганни Барвінок – їхні непрості родинні стосунки на тлі такого суперечливого для України ХІХ століття, і життя культурницьких осередків, які формували «еліту нації». У книзі на великому фактичному матеріалі розкриті багатогранні і специфічні особливості Мотронівки як гнізда культури, проаналізовано найрізноманітніші форми діяльності господарів садиби у тісних взаємозв'язках із широким колом громадськості, тими творчими особистостями, які відвідували їх тут. До честі дослідника він добре володіє фактичним матеріалом, вміло його структурує, а головне – переконливий у своїй аргументації та доказовій базі.

Особисто мене вражає вміле використання автором багатої епістолярної спадщини головних героїв книги, уміле трактування їхніх щоденникових записів, історичних коментарів в контексті досліджуваної теми.

За своєю структурною побудовою книга вміщує 14 розділів та список використаної літератури на 63 джерела. Наукове дослідження охоплює усі три періоди мотронівського життя родини, що у часовому проміжку становить більше як півстоліття, а точніше 55 років (з моменту першого приїзду П.Куліша у 1842 році і до дня смерті – 14 лютого 1897 року).

Велику увагу в своїй книзі автор приділяє описам та художній деталі. Так, досить детально описано весілля Пантелеймона Куліша і Ганни Барвінок. У книзі знаходимо цікаві портретні характеристики Тараса Шевченка, Опанаса Марковича, Пантелеймона Куліша, Василя Білозерського, Ганни Барвінок, що дозволяє візуально ідентифікувати цих людей.

Толерантний автор монографії і в оцінці любовних пригод Пантелеймона Куліша. Він не прагне сенсаційності чи моралізаторства, а дає об'єктивну оцінку подіям на підставі реально існуючих листів та документів (Лист П.Куліша до Д. Каменецького від 4 липня 1860р. (с.26) у якому Куліш пояснює чому має такий успіх у жінок.

Окремий розділ в монографії присвячений непростим стосункам Пантелеймона Куліша і Тараса Шевченка. Вражає глибоке знання автора книги фактичного матеріалу (від епістоляріїв тогочасних сучасників Куліша до новітніх літературознавчих досліджень Миколи Жулинського, Василя Яременка, Євгена Нахліка, Олесея Федорука та ін.). Професор Г.Самойленко вагомий і переконливий у своїх судженнях.

Аналізуючи другий період життя П. Куліша і Г. Барвінок в Мотронівці (1873–1891) автор книги досить точно і зримо передає картини побуту. Вражає вміння автора увійти у сферу побутових конфліктів та етичних стосунків героїв оповіді з родичами і сусідами. Автор акцентує увагу читача на поєднанні фізичної та інтелектуальної роботи головних героїв книги.

Досить детально в книзі проаналізовано процес творчого зростання Ганни Барвінок, як письменниці; вплив на її формування Пантелеймона Куліша; оцінка її творів сучасниками (для прикладу, Борисом Грінченком, який назвав її «поетом жіночого горя» [с. 63].

У книзі досить детально проаналізовано епістолярну спадщину Пантелеймона Куліша та Ганни Барвінок у їх мотронівський період. Для Куліша це – 1872–1897 роки, а для Ганни Барвінок – 1828–1854, 1872, 1898–1911 ; окреслено географію їх листування.

Ще один розділ книги присвячений родинним та творчим зв'язкам Пантелеймона Олександровича та Олександри Михайлівни. Це листування з Надією Білозерською-Забілою-Симоною, Надією Кибальчич (Наталкою-Полтавкою); П. Куліш відіграв значну роль у її становленні як письменниці (від редагування рукописів до публікації творів у виданнях Західної України). У розділі аналізуються також листи до братів Олександри Михайлівни – Олександра, Помпея, Василя та Миколи Білозерських.

У розділі « І буде дух його із віку в вік сіяти» автор монографії досліджує вплив творів Пантелеймона Куліша на формування нової генерації української інтелігенції (письменників зокрема), які включилися у громадсько-літературний процес в кінці ХІХ – початку ХХ століття, оцінка ними творчого доробку Куліша. Листування з Борисом Грінченком, Михайлом Лободовським, Іваном Пулюєм, Василем Тарнавським, Михайлом Павликом, Іллею Шрагом.

Розділ «Нова епоха – нове сприймання творів П. Куліша» присвячено оцінці творчої спадщини письменника Борисом Грінченком.

Два заключні розділи присвячені життю Ганни Барвінок у останній період функціонування садиби та відродженню Ганниної пустині у наш час.

Книга добре проілюстрована і унаочнена, містить у додатку 20 малюнків та ілюстрацій та 35 світлин і адресована науковцям, краєзнавцям, студентам та всім шанувальникам творчості письменників.

Зворушливо, що книга присвячена світлій пам'яті дружині дослідника - Надії Флорівні. Знаючи особисто цю родину багато років маю право сказати: «Доля, Україна, любов» – це про них.

Підготовлено високоякісний науковий продукт інтелектуальної праці дослідника з чим ми і вітаємо нашого шановного Григорія Васильовича, бажаючи йому міцного здоров'я та всіляких гараздів.

Олександр Забарний – заслужений працівник Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, член НСПУ, доцент, кандидат пед. Наук

O. V. Zabarnyi

honoured staff member of Nizhyn Mykola Gogol State University, the member of the National Writers' Union of Ukraine, Associate Professor, Candidate of Pedagogic Sciences

«And His Spirit Will Shine for Ages».

Review of H.V. Samoilenko's Book «Panteleimon Kulish and Hanna Barvinok: TFate, Ukraine, Love (Motronivka Period of Their Life and Creative Work)».